

Овчаренко З.П.

Національний технічний університет України

"Київський політехнічний інститут", Україна

Самостійна робота з іноземної мови у вищих учбових закладах: перспективи розвитку

На сучасному етапі розвитку суспільства освіта оновлюється і змінюється. Відбуваються також значні зміни у сфері навчання іноземним мовам, що підтверджується законодавчими актами України. Змінюється також і профіль потреб у оволодінні та використанні іноземних мов у бік варіативності, багатофункціональності, багатомовності та полікультурності.

Все це змінює акцент в галузі оволодіння іноземною мовою (ІМ): від поняття «вивчити іноземну мову на все життя» до поняття «бути здатним і готовим вивчати мову і зарубіжну культуру в різних цілях та освітніх контекстах протягом усього життя». Іншими словами, ефективно володіння ІМ як засобом, який забезпечує потреби соціально-культурної діяльності, передбачає насамперед вміння самостійно «протягом всього життя», працювати над вивченням мови, підтримувати та поповнювати свої знання та вміння, розвивати свою комунікативну та інформативну культуру. Таким чином, і у сфері навчання ІМ необхідний перехід до продуктивних освітніх технологій, котрі орієнтовані на більш самостійну навчальну діяльність студента. А це, в свою чергу і обумовлює перспективні напрямки мовної освіти. Самостійна діяльність студентів стає найважливішим компонентом навчального процесу в вищих навчальних закладах.

Орієнтація на розвиток мовної особистості і таких її якостей, як здатність до самостійного вивчення мови і культури (навчальна компетенція), автономність у використанні іноземних мов, креативність у вирішенні різних завдань засобами мови, що вивчається, вимагає по-новому підійти до змісту та

методики організації самостійної роботи студентів, які вивчають ІМ з тим, щоб зробити її продуктивною. Для вирішення даного завдання, на наш погляд, в рамках роботи кафедри іноземних мов необхідно: а) організувати і структурувати види і зміст самостійної навчальної діяльності студента, що дозволило б реалізувати його особистісний потенціал як автономного суб'єкта навчальної діяльності; б) надати навчально-методичні засоби, що дозволяють студенту цілеспрямовано опановувати стратегіями та методологією навчальної роботи з вивчення іноземної мови та культури, отримувати в навчальних умовах можливість для додаткової практики у використанні іноземних мов, в тому числі в процесі проектної діяльності; в) забезпечити навчально-методичні засоби для оцінки та самооцінки рівня володіння ІМ та динаміки його вдосконалення.

Розглянемо можливу модель самостійної роботи студентів з ІМ, яку розробляє, організує та контролює кафедра іноземних мов. Умови для самостійної роботи студентів забезпечуються навчально-методичними, інформаційно-довідковими та інформаційно-пізнавальними матеріалами, які надаються кафедрою. До складу учбово-методичних матеріалів входять: підручники (навчально-методичні комплекси), посібники, збірники вправ, аудіо та відео курси, комп'ютерні матеріали і завдання для перевірки і самоконтролю рівня володіння ІМ. До них слід віднести також і методичні матеріали, спеціально розроблені викладачами іноземних мов для самостійної роботи студентів. А оскільки студенти працюють самостійно, безпосередньо без участі кваліфікованого педагога, матеріали повинні відповідати двом наступним вимогам: 1) чітко сформульоване завдання; 2) наявність завдань для самоконтролю та ключів успішності.

Навчальна база кафедри організовується і структурується таким чином, щоб забезпечити поєднання керованого навчального процесу, особливо з метою тренувальної роботи над мовними засобам та навчальними вміннями, частково керованою і самокерованою вільною практики в іноземній мовній діяльності. Поступовий перехід і збільшення обсягу останньої забезпечують базу для продуктивної творчої діяльності. До складу довідкових та інформаційних

матеріалів входять словники, лексичні, граматичні та інші довідники, довідково-інформаційна література з країнознавства, історії зарубіжної культури, культурології. Інформаційно-пізнавальні матеріали містять у собі бібліотеку додаткового читання, аудіо- і відеотеку додаткових допоміжних матеріалів з різних галузей знань. Зміст самостійної роботи студентів може мати й модульну структуру. Зокрема, основний зміст складають навчальні модулі з даної дисципліни. Навчально-методичні та інформаційно пізнавальні матеріали розташовуються в цьому випадку у системній послідовності: а) згідно цілі / вигляду навчальної діяльності (матеріали для роботи над мовними засобами, аудіюванням, читанням тощо); б) за рівнем володіння всередині кожного модуля.

Розглянемо зміст основних модулів. Центральним завданням у галузі вивчення іноземних мов є оволодіння студентами технологією вивчення мови та культури відповідної країни, а також формування навчальної компетенції у сфері вивчення ІМ. З цією метою на кафедрі повинен бути передбачений модуль технічної підтримки студентів. У ньому містяться навчально-методичні матеріали, що допомагають студентам оволодіти стратегіями аналізу і визначень своїх потреб і поставленої мети у вивченні мови та культури, стратегією самооцінки рівня ІМ, а також необхідними навчальними стратегіями та вміннями у вивченні мови. Поряд з цим, повинен бути створений контрольньо-оцінювальний модуль – комплект матеріалів, що дозволяють студенту самостійно перевірити досягнутий підсумковий рівень опанування ІМ. З цією метою можуть бути використані зразки матеріалів рівневих тестів. Крім того, даний модуль також можуть бути включені матеріали для самостійної підтримки досягнутого рівня оволодіння ІМ. Отже, зміст матеріалів кафедри по організації самостійної роботи студентів може бути структуровано за трьома основними модулями - модулі методичної підтримки студента, навчальні модулі та модуль підсумкового контролю та оцінки володіння ІМ.

Конкретне наповнення змісту самостійної роботи студент отримує в залежності від етапу вивчення ІМ та факультету, на якому він навчається, що

дозволяє забезпечити матеріали, що відповідають їх професійним інтересам та потребам. Слід також звернути увагу на те, що самостійна робота студентів засновується та регулюється: а) системою консультативної та методичної підтримки студента з оволодіння ефективними стратегіями та вміннями навчальної діяльності; б) формуванням навчальної компетенції в галузі вивчення ІМ і культури відповідної країни; в) системою градуовально-рівневих навчальних матеріалів з різних аспектів оволодіння ІМ; г) комплектом матеріалів для самоконтролю та самооцінки рівня володіння ІМ у поєднанні з засобами рівневого контролю різних аспектів володіння ІМ для самостійного моніторингу студентами динаміки оволодіння і вдосконалення іноземних мов; д) забезпеченням ресурсної бази для самостійної практики у використанні іноземних мов, створення студентом особистісного освітнього продукту, розвитку креативності студента, його самореалізації у мовній, інформаційній та освітній сфері; е) індивідуалізація навчання ІМ.

Роль викладача в умовах самостійної роботи студентів з оволодіння ІМ не передбачає безпосереднього керівництва навчальною діяльністю студентів. У той же час консультативна організаційна та методична допомога педагога, організація взаємодії студентів і співробітництва студента з викладачем – необхідний та природний фактор послідовного формування навчальної компетенції та розвитку здатності студента до автономної продуктивної навчальної діяльності.

Література

1. Бурденюк Г.М. Управление самостоятельной учебной деятельностью при обучении иностранным языкам взрослых: Дис. ... д-ра пед. наук. – М., 1993.
2. Коряковцева Н.Ф. Современная методика организации самостоятельной работы изучающих иностранный язык. – М.: Аркти, 2002.
3. Павлова И.П. Обучающие программы в самостоятельной работе студентов по иностранному языку: Дис. ... д-ра пед. наук. – М., 1992.